

Olga Stefko¹

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Płynność finansowa gospodarstw ogrodniczych a zmiany zachodzące na rynku międzynarodowym

Financial Liquidity of the Horticultural Farms versus Changes on the International Market

Synopsis. Celem artykułu była ocena zmian w poziomie płynności finansowej gospodarstw ogrodniczych w kontekście zmian zachodzących na rynkach międzynarodowych. Analiza dotyczyła roku 2013 i była przeprowadzona na podstawie danych FADN. Jest kontynuacją wcześniej przeprowadzonych badań. Obliczono wskaźniki płynności finansowej, struktury majątku i kapitału. Scharakteryzowano wielkość zasobów, produkcji, dochodu i zadłużenia. Potwierdzono wpływ zmian zachodzących na rynku na kondycję przedsiębiorstw. Wykazano ciągle zbyt duże rozdrobnienie produkcji w Polsce przy osiągniętych stosunkowo niskich efektach produkcyjnych.

Słowa kluczowe: płynność finansowa, gospodarstwa ogrodnicze, rynek międzynarodowy

Abstract. The aim of the article was to evaluate the level of liquidity for horticultural farms in the context of changes in the international markets. The analysis involved 2013 and was carried out on the basis of FADN data. It is a continuation of earlier studies. There were calculated liquidity ratios, the structure of assets and capital. Volume of reserves, production, income and debt were also characterized. Impact of market changes on the condition of enterprises was confirmed. It has been shown that there is still too much fragmentation of production in Poland achieved at relatively low production effects.

Key words: financial liquidity, horticultural farms, international market

Wstęp

Zgodnie z regułami wolnego rynku jak również ogólnoświatowymi tendencjami, sektor rolno-żywnościowy, którego integralną częścią jest rolnictwo podlega nieustannym zmianom. Polegają one głównie na zmniejszaniu się udziału rolnictwa oraz na wzroście udziału przemysłu spożywczego (Czyżewski, 1995; Wilkin, 2001; Beba, Poczta, 2014). Zjawisko to potwierdzają również badania przeprowadzone m. in. przez Zalewskiego (1989), Judzińską (2009), Mrówczyńską – Kamińską (2008, 2013) oraz Helfert (2001), Fridson i Alvarez (2002), a także Friedlob i Schleifer (2003). W zaobserwowanych zmianach niebagatelną rolę odgrywają poszczególne działy i gałęzie produkcji rolniczej, w tym ogrodnictwo. Pełni ono od lat znaczącą gospodarczo rolę w naszym kraju. Poza tym posiada także silną pozycję na arenie

¹ dr, Katedra Ekonomiki Przedsiębiorstw Agrobiznesu, Wydział Ekonomiczno-Społeczny, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań, e-mail: stefko@up.poznan.pl

międzynarodowej. Oprócz tworzenia miejsc pracy, dostarczania na rynek produktów świeżych i surowców do przetworzenia dla przedsiębiorstw działających w jego otoczeniu jest liczącym się eksporterem zagęszczonego soku jabłkowego, jabłek, przetworów z malin, pieczarek i warzyw mrożonych (Nosecka, 2014).

Aby baza surowcowa (która stanowią rolnictwo i ogrodnictwo), jak również przemysł spożywczy mogły się z sukcesem rozwijać potrzeba, aby podmioty wchodzące w ich skład wykazywały się odpowiednią kondycją. Zasadniczym jej elementem jest utrzymanie płynności finansowej. Jest to równie istotne zarówno w przypadku przedsiębiorstw jak i gospodarstw rolniczych czy ogrodniczych. W odniesieniu do rolnictwa kwestię tą analizowało już wiele osób, w tym m. in. Bieniasz i Gołaś (2006, 2008), Kisielińska (2003), Gołębiowska (2010), Wasilewski i Gałęcka (2010), Wasilewski i Felczak (2011), Zawadzka i in. (2011), Ryś-Jurek (2013). Niewiele jednak osób przyglądało się kwestiom płynności finansowej w odniesieniu do ogrodnictwa. W związku z tym postanowiono kontynuować badania rozpoczęte przez Ryś-Jurek i Stefko w latach 2012 i 2015. Za cel artykułu przyjęto zatem ocenę zróżnicowania w poziomie płynności finansowej gospodarstw ogrodniczych w kontekście zmian zachodzących na rynkach międzynarodowych.

Materiały i metody

Realizację celu oparto na komparatywnej analizie danych z europejskiego FADN posortowanej według krajów dla roku 2013. Porównano ze sobą sytuację producentów ogrodniczych i rolniczych zajmujących się produkcją roślinną pod względem struktury majątku i kapitału jak również wybranych wskaźników płynności statycznej. Obliczono: udział aktywów bieżących w sumie bilansowej, udział zobowiązań bieżących w sumie bilansowej, wskaźnik płynności bieżącej i przyspieszonej. Płynność dynamiczna nie mogła zostać obliczona ze względu na brak w sprawozdawczości o charakterze makroekonomicznym danych finansowych dotyczących przepływów w odniesieniu do poszczególnych państw. Analizę płynności przypadającą na rok 2013 poprzedziło omówienie sytuacji występującej na arenie międzynarodowej w latach wcześniejszych jak również odniesienie do wniosków wysuniętych podczas poprzednich badań. Wysunięto tezę, że zarówno skutki kryzysu finansowego, dobiegający końca okres finansowania Wspólnej Polityki Rolnej jak i zawirowania polityczno-gospodarcze w wymianie międzynarodowej produktami ogrodniczymi mogły wywrzeć znaczący wpływ na kondycję finansową gospodarstw ogrodniczych poszczególnych państw. Oprócz struktury i wskaźników płynności sytuację analizowanych jednostek w roku 2013 oceniono również pod względem wielkości zasobów i wybranych efektów produkcyjnych. Analizie poddano: liczbę gospodarstw, powierzchnię użytków rolnych (w ha), nakład pracy ogółem (AWU), produkcję ogółem (w tys. euro), dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego (w tys. euro), dochodowość produkcji (%) (otrzymano ją dzieląc dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego przez wielkość produkcji), wskaźnik ogólnego zadłużenia (%). Zadłużenie obliczono jako relację zobowiązań ogółem do aktywów ogółem, co wskazało w jakim stopniu podmiot finansowany był kapitałami obcymi. Zbyt wysoka jego wartość

świadczy o ryzyku finansowym utracenia zdolności do zwrotu długów. Jego optymalny poziom powinien zawierać się w przedziale 0,57-0,67 (Sierpińska i Jachna, 2007).

Zmiany na rynku międzynarodowym

Jednym z czynników, który w sposób bardzo znaczący przyczynił się do zmian zachodzących w różnych sektorach gospodarki europejskiej, w tym również polskiej, był globalny kryzys żywnościowy i finansowy z lat 2007-2008. Jak twierdzi Szydło (2014) spowodował on przede wszystkim gwałtowny skok cen produktów rolnych, a w nieco mniejszym stopniu zauważalny później w podwyżce lokalnych cen artykułów żywnościowych. Szydło (2014) za Colander i Rothschild (2010) przyczyny powstania globalnego kryzysu żywnościowego i finansowego z lat 2007-2008 upatrują w przesłankach podażowych i popytowych. Acemoglu i Robinson (2012) natomiast twierdzą, że powodem był nadmierny rozrost sfery finansowej, oderwanej praktycznie od sfery realnej gospodarki. Wykazali oni również, że kryzys spowodowały niewłaściwe regulacje oraz działalność określonych instytucji.

Rok 2013 z punktu widzenia rolnictwa był o tyle istotny, że zamykał określony okres finansowania i był czasem intensywnych dyskusji i pracy nad opracowaniem nowych rozwiązań na okres 2014 – 2020. Miało to spore znaczenie, bo od lat uznaje się sektor rolny za obszar, który powinien być traktowany w sposób szczególny poprzez prowadzenie tzw. Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Wielu ekonomistów rolnictwa, w tym m. in. Goraj i in. (2004), Weiss i Bitkowska (2014) uwzględniając specyficzny charakter rolnictwa wskazywali, iż jednym z podstawowych wyzwań stojących przed rolnictwem są zmiany, głównie dotyczące struktury agrarnej, wielkości i jakości produkcji, a także powiązania z otoczeniem, głównie poprzez rynki zbytu. Zmiany zatem widoczne w 2013 roku są konsekwencją wcześniejszych działań na rynku międzynarodowym.

W odniesieniu do ogrodnictwa, zarówno w Polsce i w UE-27 przed rokiem 2013, w zależności od wielkości ekonomicznej gospodarstwa ogrodniczego zmieniało się zapotrzebowanie na czynniki produkcji – ziemię, pracę, kapitał oraz relacje między nimi. W 2009 roku średnia wartość produkcji ogółem wypracowana w polskim gospodarstwie ogrodniczym była ok. 2,5-krotnie niższa niż w UE-27, a średnia wartość polskiego dochodu z rodzinnego gospodarstwa ogrodniczego była niższa o ok. 40% w stosunku do obserwowanej w UE-27. Większe ekonomicznie gospodarstwa ogrodnicze, zarówno w Polsce, jak i w UE-27 miały niższą nadpłynność, wyższą skłonność do zadłużania i lepszą sprawność działania. Ponadto większość wyliczonych wskaźników dla gospodarstw ogrodniczych była korzystniejsza niż dla gospodarstw rolnych ogółem (Ryś-Jurek i Stefko, 2012). Dla roku 2012 powtórzono badania i okazało się, że ogrodnictwo we wszystkich krajach rozwija się, choć w różnym tempie. Nadal jednak polskim gospodarstwom ogrodniczym bardzo odbiegały w osiągniętych wynikach od unijnych. Dysproporcje te ujawniły się przede wszystkim przy porównaniu posiadanych wielkości aktywów ogółem, kapitału własnego, produkcji i dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolniczego (Ryś-Jurek i Stefko, 2015).

Stan zasobów i poziom wyników ekonomicznych

Aby właściwie ocenić zmiany zachodzące w poziomie płynności finansowej i struktury majątkowo-kapitałowej ważnym jest zdiagnozowanie w pierwszej kolejności stanu posiadania, a potem wysokości osiągniętych rezultatów przez producentów pochodzących z określonych państw. Rozpoczęto od analizy danych związanych z rolnictwem, żeby na jego tle wykazać znaczenie działań podejmowanych przez producentów ogrodniczych (tab. 1).

Tabela 1. Wybrane elementy charakteryzujące gospodarstwa rolnicze z uprawami polowymi w UE w 2013 roku

Table 1. Chosen elements characterising agriculture farms with field growings in EU in 2013

Kraj	Liczba reprezentowanych gosp.	Powierzchnia UR (ha)	Nakład pracy ogółem (AWU)	Produkcja ogółem (tys. euro)	Doch. z rodz. gosp. rol. (tys. euro)	Dochodowość produkcji (%)	Wsk. ogólnego zadłużenia (%)
UE	1139130	53,31	1,43	71,53	20,76	29,02	11,06
Austria	14110	44,76	1,10	75,75	29,54	39,00	8,03
Belgia	4390	63,90	1,38	163,96	64,26	39,19	16,79
Bułgaria	26570	122,50	3,70	95,81	21,89	22,85	18,86
Chorwacja	18610	23,12	1,74	25,90	7,07	27,29	3,02
Cypr	2660	16,76	1,49	27,05	8,09	29,92	4,31
Czechy	5410	214,22	4,64	283,10	56,31	19,89	17,06
Dania	11910	91,49	1,19	302,65	84,49	27,92	30,80
Estonia	2760	171,80	1,36	94,40	17,69	18,74	20,86
Finlandia	18390	53,51	0,53	34,37	5,46	15,88	13,82
Francja	80920	113,86	1,71	187,23	33,01	17,63	28,16
Grecja	94130	13,34	1,02	23,16	10,47	45,19	0,37
Hiszpania	147700	60,39	1,19	42,43	20,33	47,91	2,24
Holandia	7430	61,52	1,66	346,67	82,03	23,66	18,50
Irlandia	4440	71,74	1,01	106,16	33,33	31,39	2,75
Litwa	12710	91,59	1,73	60,33	19,81	32,84	15,38
Łotwa	5100	124,69	2,19	84,52	12,24	14,48	28,13
Malta	840	3,08	1,22	14,12	6,57	46,55	0,00
Niemcy	37950	138,00	2,17	275,66	65,63	23,81	15,18
Polska	176110	26,00	1,60	28,47	10,77	37,82	7,49
Portugalia	19650	21,16	1,37	25,31	11,51	45,46	1,52
Rumunia	102170	53,27	1,49	41,29	18,03	43,67	4,66
Słowacja	1710	395,44	9,67	476,46	24,54	5,15	13,78
Słowenia	4410	11,29	1,16	20,39	4,62	22,65	3,07
Szwecja	8250	119,29	1,13	174,70	17,39	9,95	22,24
Węgry	43760	67,63	1,31	62,66	21,78	34,76	11,68
Wielka Brytania	25200	186,80	1,99	271,80	55,46	20,41	7,62
Włochy	261800	20,47	1,09	40,39	15,29	37,86	0,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie FADN 2016.

W analizowanej zbiorowości gospodarstw roku 2013 w Polska, zaraz po Włoszech najliczniej reprezentowała producentów polowych. Wynik ten nie powtórzył się jednak w żadnych z innych zaprezentowanych w tabeli 1 przypadkach. Gospodarstwa Słowacji, choć przedostatnie w zestawieniu liczebności 27 państw, posiadały największą z wszystkich powierzchnię użytków rolnych jak również nakład pracy ogółem. Osiągnęła również w 2013 roku najwyższy z wszystkich poziom produkcji ogółem mierzony w tysiącach euro. Kraj ten odnotował jednak najniższą z wszystkich analizowanych krajów dochodowość produkcji. Polscy producenci w tych zestawieniach byli na znacznie oddalonych pozycjach. Zajmowali odpowiednio miejsca: 20 (powierzchnia), 11 (nakład pracy), 21 (produkcja ogółem) i 9 (dochodowość produkcji). Najwyższy dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego przy jednoczesnym największym z wszystkich zadłużeniu odnotowano w roku 2013 w Danii. O odniesieniu do tego Polscy producenci rolni byli co prawda dopiero na 21 miejscu pod względem osiąganego dochodu rolniczego, ale za to nie należeli do najbardziej zadłużonych, choć wartość wskaźnika znacznie przekraczała zalecany poziom.

Tabela 2. Wybrane cechy charakteryzujące gospodarstwa ogrodnicze w UE w 2013 roku

Table 2. Selected characteristics of horticultural holdings in the EU in 2013

Kraj	Liczba re- prezentowa- nych gosp.	Powierz- chnia UR (ha)	Nakł. pracy ogółem (AWU)	Produkcja ogółem (tys. euro)	Doch. z rodz. gosp. rol. (tys. euro)	Dochodo- wość prod. (%)	Wsk. ogół- nego zadłu- żenia (%)
UE	177300	6,84	3,21	167,58	30,35	18,11	21,52
Belgia	3270	8,80	4,44	388,62	55,85	14,37	34,88
Bułgaria	11890	2,64	3,02	242,03	1,54	0,64	31,59
Chorwacja	1410	2,32	2,27	24,11	0,84	3,46	0,28
Czechy	490	6,05	4,45	194,21	30,36	15,63	30,78
Dania	810	25,64	6,98	852,87	50,49	5,92	54,41
Estonia	350	16,49	1,65	34,35	9,86	28,72	19,99
Finlandia	1780	9,73	5,19	482,16	53,36	11,07	63,80
Francja	10410	8,05	4,15	275,27	31,49	11,44	60,28
Grecja	10530	2,68	1,95	44,04	14,34	32,55	0,61
Hiszpania	28620	13,10	2,75	92,18	32,65	35,42	5,02
Holandia	9640	9,59	6,88	951,22	85,83	9,02	54,27
Litwa	300	23,53	4,10	97,72	49,14	50,29	13,08
Malta	1180	2,28	1,52	26,33	10,52	39,96	4,63
Niemcy	7710	8,01	5,41	354,15	57,73	16,30	43,24
Polska	26540	6,07	2,96	60,96	16,73	27,45	13,75
Portugalia	6460	2,94	2,05	32,68	12,48	38,20	5,10
Rumunia	12730	2,16	1,55	11,57	5,12	44,23	0,12
Szwecja	310	9,12	4,23	476,44	78,40	16,46	39,63
Węgry	6980	8,45	2,76	84,18	28,93	34,36	30,10
W. Brytania	2110	22,03	10,82	687,43	80,22	11,67	21,22
Włochy	32180	3,90	2,65	131,64	40,65	30,88	1,48

Źródło: opracowanie własne na podstawie FADN 2016.

Przystępując z kolei do analizy sytuacji wśród producentów ogrodniczych należy zaznaczyć, że ten typ produkcji nie występuje na terenie wszystkich krajów członkowskich Unii. W roku 2013 obejmował jedynie 21 z nich. Wiodąca prym w wielu kategoriach zamieszczonych w tabeli 2 Słowacja w ogóle w tym przypadku nie została zakwalifikowana do porównań (tab. 2). Jedne z najwyższych natomiast wartości zarówno pod względem powierzchni użytków rolnych, nakładów pracy, produkcji ogółem i dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego osiągnęli ogrodnicy z takich krajów jak: Dania, Holandia i Wielka Brytania. Najwyższą dochodowość produkcji odnotowały w 2013 roku Litwa i Rumunia. Najbardziej zadłużone natomiast okazały się gospodarstwa zlokalizowane na terenie Finlandii i Francji. W tym zestawieniu Polska wyróżniała się jedynie liczbą swoich reprezentantów, będąc w zestawieniach zamieszczonych w tabeli 2 na trzecim miejscu po Włoszech i Hiszpanii. W pozostałych kategoriach plasowała się na miejscach między 10 a 15 na 21 wszystkich zebranych do analizy krajów.

Struktura majątku i kapitału oraz poziom płynności finansowej

Przystępując do analizy struktury majątku gospodarstw rolniczych zajmujących się produkcją roślinną jak i producentów ogrodniczych nie bez znaczenia będzie podkreślenie roli jaką odgrywa poziom udziału aktywów obrotowych w sumie bilansowej ze względu na charakter prowadzonej działalności. Udział aktywów obrotowych równy i niższy od 50 % wskazuje na produkcję jako podstawowy rodzaj działalności operacyjnej. W tym przypadku bowiem przeważają najczęściej w majątku aktywa trwałe, a wśród nich rzeczowe aktywa trwałe, na które w odniesieniu do analizowanych jednostek składają się głównie ziemia, budynki oraz maszyny i urządzenia. Jest to struktura typowa dla działalności produkcyjnej, w odróżnieniu od handlowej, gdzie z kolei znacząco przeważają aktywa obrotowe. Nie znaczy to, że producenci ci nie prowadzą żadnej działalności handlowej. Specyfika ta znajduje swoje odzwierciedlenie w danych zarówno w odniesieniu do gospodarstw rolniczych (tab. 2), jak i ogrodniczych (tab. 4).

W zaprezentowanym w tabeli 3 zestawieniu największy udział procentowy aktywów bieżących wystąpił w Portugalii i nie przekroczył 47 %. Ogólnie, stosunkowo niski był również udział zobowiązań bieżących. Najwyższy odnotowano w tym przypadku w Bułgarii gdzie sięgnął on niecałych 10%. Praktycznie wszystkie kraje poza Łotwą w odniesieniu do wskaźnika płynności przyspieszonej odnotowały w roku 2013 nadpłynność. Różniły się tylko poziomem przekroczenia górnej granicy przewidzianego dla tego wskaźnika przedziału. Różnica między wskaźnikiem płynności bieżącej a szybkiej wskazywała na posiadanie przez nie zapasów, które jednak nie odgrywały znaczącej roli w prowadzonej działalności. Przy zdiagnozowanym wcześniej dużym zadłużeniu producentów świadczyć to może o wysokim poziomie należności, czyli, że producenci faktycznie tych pieniędzy nie posiadali. Fakt wysokiego poziomu wskaźnika ogólnego zadłużenia i stosunkowo niewysoki poziom udziału zobowiązań bieżących w sumie bilansowej wskazuje na prowadzenie działalności inwestycyjnej (pokrywanej z

zobowiązań długoterminowych) obarczonej w związku z tym dużym poziomem ryzyka finansowego.

Tabela 3. Parametry płynności finansowej gospodarstw rolniczych z uprawami polowymi w UE w 2013 roku

Table 3. Parameters liquidity farms with field crops in the EU in 2013

Kraj	Udział aktywów bieżących w sumie bilansowej (%)	Udział zobowiązań krótkoterminowych w sumie bilansowej (%)	Wskaźnik bieżącej płynności	Wskaźnik płynności przyspieszonej
Austria	30,54	2,75	11,11	10,48
Belgia	8,30	0,07	114,92	102,71
Bułgaria	32,85	9,91	3,31	2,61
Chorwacja	6,46	0,11	57,22	38,41
UE	17,01	2,76	6,16	5,39
Cypr	10,07	0,00	0,00	0,00
Czechy	22,54	5,87	3,84	3,23
Dania	12,11	2,86	4,23	3,68
Estonia	25,00	8,68	2,88	2,07
Finlandia	11,73	0,48	24,66	14,21
Francja	31,24	9,78	3,20	2,49
Grecja	4,11	0,17	24,54	23,62
Hiszpania	23,47	0,25	93,21	91,63
Holandia	9,63	1,00	9,60	7,14
Irlandia	4,22	1,13	3,72	3,53
Litwa	31,05	8,91	3,48	2,68
Łotwa	21,44	9,07	2,36	1,82
Malta	3,28	0,00	0,00	0,00
Niemcy	12,66	4,62	2,74	2,65
Polska	11,29	1,75	6,46	4,04
Portugalia	46,88	1,44	32,53	31,59
Rumunia	31,04	1,65	18,80	17,10
Słowacja	39,43	7,32	5,38	4,28
Słowenia	4,61	0,05	95,03	18,33
Szwecja	11,61	3,12	3,72	2,95
Węgry	34,61	7,62	4,54	3,89
Wielka Brytania	8,40	3,09	2,72	2,13
Włochy	19,51	0,01	1781,48	1734,87

Źródło: opracowanie własne na podstawie FADN 2016.

Wykazująca jedną z najwyższych not w odniesieniu do posiadanych zasobów i wybranych efektów Słowacja (tab. 1) nie odnotowuje tu już takich samych wyników. Ma co prawda jeden z najwyższych udziałów aktywów bieżących w sumie bilansowej, ale pozostałe wskaźniki są już na znacznie niższym poziomie. W przypadku jednak bieżącej płynności czy płynności przyspieszonej niski, w stosunku do pozostałych, poziom wskaźników znajduje się na dobrym

poziomie. Jest też tylko niewiele lepszy od wskaźników osiąganych przez polskich producentów rolnych w 2013 roku (tab. 3).

Tabela 4. Parametry płynności finansowej gospodarstw ogrodniczych w UE w 2013 roku

Table 4. Parameters liquidity horticultural businesses in the EU in 2013

Kraj	Udział aktywów bieżących w sumie bilansowej (%)	Udział zobowiązań krótkoterminowych w sumie bilansowej (%)	Wskaźnik bieżącej płynności	Wskaźnik płynności przyspieszonej
Belgia	20,96	0,20	104,31	58,75
Bułgaria	32,13	12,30	2,61	2,50
Chorwacja	6,56	0,00	0,00	0,00
Czechy	39,06	21,70	1,80	1,76
Dania	30,06	10,20	2,95	1,96
Estonia	33,48	13,89	2,41	0,83
Finlandia	23,53	19,38	1,21	1,11
Francja	41,32	27,97	1,48	1,27
Grecja	2,33	0,00	0,00	0,00
Hiszpania	30,04	0,49	61,88	61,74
Holandia	27,92	10,52	2,65	1,55
Litwa	42,10	6,23	6,76	4,03
Malta	6,50	1,07	6,08	6,08
Niemcy	24,04	15,69	1,53	1,50
Polska	9,83	3,26	3,02	1,89
Portugalia	7,14	2,42	2,95	2,51
Rumunia	27,78	0,05	566,64	564,23
Szwecja	40,06	15,46	2,59	2,59
Węgry	35,29	15,32	2,30	1,98
Wielka Brytania	28,13	14,66	1,92	1,48
Włochy	51,68	0,03	1950,52	1833,25

Źródło: opracowanie własne na podstawie FADN 2016.

W odniesieniu do producentów ogrodniczych (tab. 4) jedynie Włochy przekraczały 50 – procentowy pułap udziału aktywów obrotowych w sumie bilansowej, co świadczyć może o niższym, w stosunku do pozostałych producentów, udziale bardziej kapitałochłonnych typów produkcji (np. pieczarkarnie, osłony...) tudzież o wzmożonej działalności handlowej wytworzonymi przez siebie produktami. Tak jak w przypadku producentów rolnych odnotowano praktycznie we wszystkich przypadkach nadpłynność finansową w odniesieniu do ogrodników z Wielkiej Brytanii, Czech, Niemiec, Francji i Finlandii płynność była na poziomie dobrym. Kłopoty z płynnością nie wynikały również z poziomu zapasów, ponieważ wskaźnik

płynności przyspieszonej był na podobnym lub takim samym poziomie co wskaźnik płynności bieżącej. W związku z tym, że wszystkie, poza Grecją, Chorwacją i Rumunią, były zbyt bardzo zadłużone w roku 2013 świadczyć to może (tak jak w przypadku rolników) o zbyt dużym poziomie należności i rozbudowanej działalności inwestycyjnej obciążonej dużym ryzykiem finansowym.

Sytuacja Polski w tym zestawieniu wygląda stosunkowo korzystnie. Niski udział aktywów bieżących i zobowiązań bieżących w sumie bilansowej (przy znacznie przekraczającym przedział poziomie wskaźnika zadłużenia ogólnego), stosunkowo niewielka nadpłynność, jak również poziom wskaźnika płynności przyspieszonej wskazują na to, że polscy ogrodnicy stawiają w swojej działalności na produkcję bardziej kapitałochłonną niż uprawy polowe czyli na plantacje trwałe, osłony i pieczarkarnie. Przy dobrym zarządzaniu pozwalało to w długim okresie obniżyć ryzyko i zniwelować sezonowość produkcji zapewniając gospodarującym na stałe i w miarę równomierne przychody.

Podsumowanie

Zmiany zachodzące na rynkach międzynarodowych, bez względu na to czy mają swoje podłoże polityczne czy gospodarcze, w znaczący sposób wpływają na działalność podmiotów gospodarczych w poszczególnych krajach. W sposób szczególny dotyczy to sektora rolniczego, w którego skład wchodzi również ogrodnictwo. Stanowi on nie tylko źródło produktów żywnościowych, ale także cenną bazę surowcową dla przemysłu przetwórczego. Stąd zdecydowano ocenić ich sytuację majątkową, kapitałową i pod względem płynności finansowej w świetle zachodzących zmian na arenie międzynarodowej.

Stwierdzono, że zajmujący się produkcją roślinną rolnicy i ogrodnicy (wchodzący w skład zbiorowości FADN) wyróżniali się na tle producentów z pozostałych państw UE – 27 jedynie liczebnością. Nie osiągnęli w roku 2013 wyników najlepszych pod względem wielkości produkcji czy dochodu. Z drugiej jednak strony nie należeli również do najbardziej zadłużonych. Świadczy to o ciągle zbyt dużym rozdrobnieniu produkcji w analizowanej zbiorowości i osiągniętych niskich efektach w przeliczeniu na poszczególnych gospodarujących.

W skali Unii odnotowano także duże zadłużenie gospodarstw rolnych. Zarówno rolnicy jak i ogrodnicy posiadali strukturę majątku wskazującą na prowadzenie działalności produkcyjnej. Rolnicy wykazali się dużą nadpłynnością, co przy wysokim poziomie ogólnego zadłużenia i niskim udziale zobowiązań bieżących w sumie bilansowej świadczy o wysokim poziomie należności, prowadzeniu działalności inwestycyjnej o niskim zwrocie, obciążonej w związku z tym dużym ryzykiem finansowym. Podobna sytuacja występowała u większości producentów ogrodniczych.

Jak wynika z przeprowadzonych analiz polscy ogrodnicy stawiają w swojej działalności na produkcję bardziej kapitałochłonną czyli na plantacje trwałe, osłony i pieczarkarnie. Przy dobrym zarządzaniu pozwalało to w długim okresie obniżyć ryzyko i zniwelować sezonowość produkcji zapewniając gospodarującym na stałe i w miarę równomierne przychody. Z drugiej jednak strony bardzo podnosi to bariery wyjścia z grupy producentów. Przeprowadzone analizy

potwierdzają postawiona tezę o wpływie sytuacji na rynkach międzynarodowych na kondycję finansową gospodarstw ogrodniczych poszczególnych państw. Ponieważ jednak zmiany przyjmują różną formę i intensywność, podjęty problem wymagał będzie dalszych opracowań i analiz.

Literatura

- Acemoglu, D., Robinson, J.A. (2012). *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*. Crown Publishers, New York.
- Beba, P., Poczta, W. (2014). Miejsce sektora rolno – spożywczego w gospodarce polskich regionów. *Journal of Agriculture and Rural Development*, 2(32), 5-16
- Colander, D., Rothschild, C. (2010). Sins of the Sons of Samuelson: Vision, pedagogy, and the zig-zag windings of complex dynamics. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 74(3), 277-290.
- Czyżewski, A. (1995). *Rozwój rolnictwa i agrobiznesu w skali krajowej i lokalnej*. ODR, Poznań.
- FADN (2016). <http://ec.europa.eu/agriculture/rca/database/database.cfm>. Dostęp: maj 2016.
- Fridson, M., Alvarez, F. (2002). *Financial Statement Analysis*. John Willey & Sons, New York.
- Friedlob, G. T., Schleifer, L. F. (2003). *Essentials of Financial Analysis*, John Willey & Sons, New Jersey.
- Goraj, L., Mańko, S., Sass, R., Wyszowska, Z. (2004). *Rachunkowość rolnicza*. Wyd. Difin, Warszawa.
- Helfert, E. A. (2001). *Financial Analysis: Tools and Techniques*, McGrawHill, New York.
- Judzińska, A. (2009). Przemiany strukturalne w polskim przemyśle spożywczym w latach 1998-2007. *Rocz. Nauk. SERiA*, 11(3), 154-159.
- Mrówczyńska-Kamińska, A. (2008). Przemiany i znaczenie agrobiznesu w gospodarce narodowej Polski w latach 1995-2006. *Rocz. Nauk. SERiA*, 10(1), 287-292.
- Nosecka, B. (2014). Zewnętrzne uwarunkowania wzrostu eksportu owoców, warzyw i ich przetworów z Polski, *RN Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich*, t. 101, z. 3, 133-144.
- Poverty. Profile Book Ltd., London.
- Ryś-Jurek, R., Stefko, O. (2015). Sytuacja ekonomiczno-finansowa gospodarstw ogrodniczych w Polsce w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego*, nr 1/15, 16-24.
- Ryś-Jurek, R., Stefko, O. (2012). Wyniki produkcyjne, ekonomiczne i finansowe gospodarstw ogrodniczych według ich wielkości ekonomicznej w Polsce i w UE-27 w 2009 roku na podstawie danych FADN, *Więś i Rolnictwo* 3/156, 113-129.
- Sierpińska, M., Jachna, T. (2007). *Metody podejmowania decyzji finansowych. Analiza przykładów i przypadków*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 89.
- Szydło, W. (2014). Teorie i koncepcje globalnego kryzysu żywnościowego, *Journal of Agriculture and Rural Development*, 4(34), 173-180
- Weiss, E., Bitkowska, A. (2014). Rolnictwo w Polsce w świetle zmian polityki Unii Europejskiej. *Journal of Agriculture and Rural Development*, 2(32), 203-212.
- Wilkin, J. (2001). Polskie rolnictwo wobec procesu globalizacji. *Rocz. Nauk. SERiA*, 3(1), 9-20.
- Zalewski, A. (1989). *Problemy gospodarki żywnościowej w Polsce*. PWN, Warszawa.